

COALIȚIA CIVICĂ PENTRU ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE

ASOCIAȚIA PROMO-LEX

RAPORT nr. 1

Monitorizarea Alegerilor Parlamentare din 30 noiembrie 2014

Perioada de monitorizare: 1 august 2014 - 24 septembrie 2014

Publicat la 25 septembrie 2014

**National Endowment
for Democracy**
Supporting freedom around the world

COUNCIL OF EUROPE

STEFAN
**BATORY
FOUNDATION**

Fundacja Solidarności Międzynarodowej

asistența poloniei

Efortul de Monitorizare a Alegerilor Parlamentare din 30 noiembrie 2014 beneficiază de asistență tehnică din partea National Democratic Institute for International Affairs (NDI) și este susținut financiar de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare (USAID), National Endowment for Democracy (NED), Consiliul Europei precum și Fundația Stefan Batory din resursele oferite de Fondul Solidaritate în cadrul Programului “Sprijin pentru Democrație” al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Polone.

Opiniile exprimate în raport aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

Cuprins :

I. REZUMAT

II. METODOLOGIA OBSERVĂRII

- a. Experiința Promo-LEX în monitorizarea proceselor electorale

III. INTRODUCERE

IV. CONSTATĂRI

- a. Implementarea recomandărilor Asociației „Promo-LEX” cuprinse în rapoartele de monitorizare a Alegerilor Parlamentare Anticipate din 28 noiembrie 2010 și a Alegerilor Locale Generale din 5 iunie 2011
- b. Implementarea recomandărilor internaționale
- c. Modificarea cadrului normativ cu caracter electoral
- d. Bugetul de Stat pentru anul electoral 2014
- e. Bugetul Comisiei Electorale pentru Campania Electorală 2014
- f. Prestația Comisiei Electorale Centrale
- g. Calendar electoral
- h. Organele electorale ale Republicii Moldova din partea stângă a Nistrului
- i. Mass-media locală și regională
- j. Prestația APL
- k. Activitatea potențialilor concurenți electorali
- l. Sesizări depuse la CEC
- m. Observatorii naționali și internaționali

V. FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE ÎN CAMPANIA ELECTORALĂ

- a. Cadrul normativ privitor la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale
- b. Pregătirea financiară a partidelor pentru campania electorală
- c. Personal angajat de către partid

VI. RECOMANDĂRI

I. REZUMAT

Raportul în cauză acoperă perioada preelectorală de la 1 august 2014 și până la 24 septembrie 2014. La fel raportul cuprinde informații privind modificările cadrului legal și normativ aprobate în perioada de după alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010. În raport sunt incluse sinteza constatărilor observatorilor și analiza acelor subiecte care vor constitui punctele de interes ale efortului de monitorizare Promo-LEX. Pentru acest raport punctele de interes major le reprezintă prestația Parlamentului Republicii Moldova (din perspectiva modificării modalității de desfășurare a campaniei electorale), Comisiei Electorale Centrale (CEC), activitățile cu caracter electoral ale partidelor politice și potențialilor concurenți electorali. Standardele internaționale la care se va face referire în acest raport vor fi cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru democrație prin drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei.

II. METODOLOGIA OBSERVĂRII

Asociația Obștească Promo-LEX are misiunea de a monitoriza Alegerile Parlamentare din 30 noiembrie 2014 pe tot teritoriul Republicii Moldova inclusiv în partea stângă a Nistrului, activitate pentru care sunt antrenați 41 de observatori pe termen lung iar o parte dintre aceștia vor fi asistați și de către observatori pe termen mediu. În ziua alegerilor Promo-LEX va delega observatori pe termen scurt în fiecare secție de votare deschisă pe teritoriul țării. Activitatea tuturor observatorilor pe termen lung și scurt este coordonată de o echipă centrală, care monitorizează inclusiv perioadele preelectorală și post electorală.

Efortul de monitorizare realizat de Promo-LEX este neutru și echidistant față de concurenții electorali, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observatorilor. Înainte de a fi antrenați în activitate observatorii Promo-LEX sunt instruiți în domeniul electoral, observării procesului de votare și totalizare a rezultatelor, precum și să manifeste o atitudine corectă, apolitică și imparțială în cadrul efortului de monitorizare a campaniei electorale. În acest sens, fiecare observator Promo-LEX înainte de a începe activitatea semnează un cod de conduită elaborat și aprobat de către Rețeaua Globală a Observatori Electoralii Domestici (GNDEM). Textul codului de conduită este disponibil pe pagina www.promolex.md.

Efortul de monitorizare își propune observarea activităților concurenților electorali, organelor electorale, administrației publice centrale și locale, mass-mediei regionale și locale. Un domeniu prioritar de analiză va viza supravegherea utilizării finanțelor de către concurenții electorali, în cadrul căruia vor fi analizate veniturile acumulate și cheltuielile suportate și raportate de aceștia în conformitate cu prevederile legislației naționale. La fel se va atrage o atenție deosebită implementării Registrului e Stat al Alegătorilor.

Drept sursă pentru elaborarea rapoartelor publice ale efortului de monitorizare servesc informațiile oficiale precum și rapoartele standardizate ale observatorilor, întocmite în baza observării directe, interviuării actorilor electorali, analizei documentelor oficiale.

Standardele internaționale la care se va face referire în rapoartele efortului de monitorizare sunt cele elaborate de către ONU (Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 1966 și Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948); Consiliul Europei (Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului), Comisia Europeană pentru democrație prin drept – Comisia de la Veneția (Codul bunelor practici în materie electorală, Orientări privind finanțarea partidelor politice), Uniunea Europeană (Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene) și OSCE. Principiile de bază ale standardelor

internaționale electorale sunt: alegeri universale (dreptul de a alege și de a candida), egale, libere, secrete, periodice, corecte și directe.

Monitorizarea Alegerilor Parlamentare din 30 noiembrie 2014 este desfășurată de către Asociația Promo-LEX în cadrul Programului de Monitorizare a Proceselor Democratice. Efortul de monitorizare se încadrează în activitățile desfășurate de societatea civilă în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. Efortul de Monitorizare a Alegerilor Parlamentare din 30 noiembrie 2014 beneficiază de asistența tehnică din partea National Democratic Institute for International Affairs (NDI) și este susținut financiar de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare (USAID), National Endowment for Democracy (NED), Consiliul Europei precum și Fundația Ștefan Batory din resursele oferite de Fondul Solidaritate în cadrul Programului “Sprijin pentru Democrație” al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Polone. Opiniile exprimate în raport aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

a. Experiența Promo-LEX în monitorizarea proceselor electorale

Experiența Promo-LEX de monitorizare a proceselor electorale din Republica Moldova a început în 2009 cu implicarea a 7 observatori în monitorizarea procesului electoral în regiunea transnistreană a Republicii Moldova pentru alegerile parlamentare din aprilie 2009.

Ulterior, Promo-LEX a monitorizat Alegerile Parlamentare Anticipate din 29 iulie 2009, acoperind 250 secții de votare din 6 circumscripții electorale (regiunea transnistreană și cele învecinate cu ea).

La 5 septembrie 2010 Promo-LEX a monitorizat Referendumul Republican Constituțional, dezvoltând o rețea națională de 42 de observatori pe termen lung și 300 observatori pe termen scurt, în toate unitățile teritorial-administrativ ale țării. Totodată, Promo-LEX a delegat observatori pentru monitorizarea procesului în secțiile de votare din afara Republicii Moldova. Astfel, un număr de 79 de observatori naționali au monitorizat desfășurarea referendumului în 40 de secții de votare de peste hotare. Din acest moment, Promo-LEX devine cel mai important ONG din Republica Moldova, care monitorizează procesele electorale.

Alegerile Parlamentare Anticipate din 28 noiembrie 2010 au fost monitorizate de Promo-LEX în toate circumscripțiile electorale din Republica Moldova, iar în ziua alegerilor, Promo-LEX a delegat observatori în fiecare secție de votare din țară. În total Promo-LEX a acreditat și antrenat în procesul de monitorizare peste 2500 observatori naționali. De asemenea, în cadrul aceluiași efort de monitorizare, Promo-LEX a desfășurat numărarea în paralel a voturilor (PVT), numărarea rapidă statistică (Quick Count) calitativă și cantitativă. La renumărarea voturilor din 15 decembrie 2010, observatorii Promo-LEX au efectuat totalizarea în paralel a rezultatelor renumărării voturilor. Conform aceleiași metodologii au fost monitorizate Alegerile Locale Generale din 5 iunie 2011.

Asociația Promo-LEX a monitorizat Alegerile Locale Noi la 15 noiembrie 2009, 16 mai 2010, 19 mai 2013, 10 noiembrie 2013 și 11 mai 2014.

Din 2005 Promo-LEX este membru al Coaliției pentru Alegeri Libere și Corecte. În 2009 Promo-LEX devine membru al Rețelei Europene de Organizații de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO). În 2010, Asociația Promo-LEX a devenit membru al Rețelei Globale de Observatori Electoralii Interni (GNDEM). În 2013 Promo-LEX devine membru-fondator al Platformei Europene pentru Alegeri Democratice (EPDE).

În această perioadă, observatorii Promo-LEX au acumulat și suficientă experiență internațională, participând la unele scrutine din alte țări: la alegerile prezidențiale în Georgia

și Ucraina, cele parlamentare din Norvegia, Estonia, Ucraina, Germania, Kosovo, Macedonia, la alegerile locale din România și Ucraina precum și la un referendum în România.

III. INTRODUCERE

Prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 81 din 28 mai 2014, a fost stabilită data de 30 noiembrie 2014 pentru desfășurarea Alegerilor Parlamentului. Hotărârea privind stabilirea datei alegerilor a intrat în vigoare la 15 septembrie 2014. În cadrul acestui scrutin urmează a fi aleși 101 deputați în Parlamentul Republicii Moldova în baza votării listelor de candidați propuse de către concurenții electorali.

La 15 septembrie 2014, Ministerul Justiției a prezentat Comisiei Electorale Centrale lista celor 41 de partide și organizații social-politice care au dreptul de a participa la Alegerile Parlamentare din 30 noiembrie 2014. Prin comparație, pentru Alegerile Parlamentului Republicii Moldova din 2010 lista cuprindea doar 31 de entități cu drept de participare.

În ultimele 3 luni la Ministerul Justiției au depus cereri 4 entități pentru a fi înregistrate ca partid politic. Dintre acestea au fost înregistrate două formațiuni politice: Partidul Politic „Partidul Comunist Reformator din Moldova” (23 iunie 2014) și Partidul Politic „Patria” (12 septembrie 2014). Alte două formațiuni - Partidul Societății Progresiste și Partidul Politic al lui Renato Usatîi „Parus” nu au fost înregistrate. Astfel aceste formațiuni nu au fost incluse în lista entităților politice care pot să participe la scrutin. Potrivit organelor de resort entitățile respective au depus tardiv documentele pentru înregistrare și/sau au fost constatate falsificarea semnăturilor din listele membrilor formațiunii Partidul Politic al lui Renato Usatîi „Parus”.

IV. CONSTATĂRI

a. Implementarea recomandărilor Asociației „Promo-LEX” cuprinse în rapoartele de monitorizare a Alegerilor Parlamentare Anticipate din 28 noiembrie 2010 și a Alegerilor Locale Generale din 5 iunie 2011

Drept rezultat al monitorizării Alegerilor Parlamentare Anticipate din 28 noiembrie 2010 și a Alegerilor Locale Generale din 5 iunie 2011, Asociația „Promo-LEX” a înaintat autorităților publice și concurenților electorali mai multe recomandări în vederea perfecționării cadrului legal și procedurilor electorale.

Din totalitatea recomandărilor formulate de Promo-LEX au fost implementate integral de către autoritățile publice următoarele:

- CEC a dat interpretare noțiunii din Codul Electoral de „partid [...] reprezentat în Parlament la data constituirii [organelor electorale]”, care „poate delega reprezentanți în organele electorale”, reprezentând partidele care au participat la alegerile parlamentare și au atins pragul minim de reprezentare, iar candidaților de pe lista acestora le-au fost validate mandatele de deputat de către Curtea Constituțională. Cu toate acestea o interpretare legală a noțiunii respective nu a fost formulată de Parlament.
- Parlamentul a modificat la 6 iunie 2014 Codul Electoral investind CEC cu atribuția de formare a listelor electorale în baza datelor deținute în Registrul de Stat al Alegătorilor.
- CEC a elaborat instrucțiunea cu privire la asigurarea infrastructurii secției de votare. Prin instrucțiunea respectivă CEC a instituit standarde minime, condiții tehnice, amenajarea și asigurarea logistică a localurilor BESV.

- Parlamentul a aprobat modificări la Codul Penal prin care au fost definite noțiunile de „cadouri electorale”, „corupere electorală”.
- CEC a testat în repetate rânduri la nivel local funcționarea Registrului de Stat al Alegătorilor.
- CEC a operat modificări esențiale la Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale, detalînd mecanismul de raportare financiară a veniturilor și cheltuielilor concurenților electorali.

Alte 16 recomandări ale Asociației Promo-LEX, care se referă în principal la corectitudinea listelor electorale, procedura de numărare/totalizare a voturilor, perfecționarea mecanismului de transmitere a documentelor electorale, activitățile de campanie înainte de perioada electorală, sancțiunile referitoare la acțiunile ilicite ale concurenților electorali, instruirea membrilor organelor electorale, perfecționarea legislației electorale, nu au fost implementate de către autoritățile publice și rămân actuale.

b. Implementarea recomandărilor internaționale

În raportul de progres al Republicii Moldova pentru anul 2013, Comisia Europeană a accentuat faptul că Republica Moldova trebuie să desfășoare alegeri parlamentare până la sfârșitul lunii noiembrie 2014, în conformitate cu standardele europene și internaționale. De asemenea, s-a insistat asupra faptului neadmiterii schimbărilor în legislația electorală cu cel puțin un an până la scrutin.

În Raportul final al Misiunii de observare a Alegerilor Parlamentare Anticipate 2010, OSCE/BIDDO a înaintat mai multe recomandări autorităților publice și participanților la scrutin. Acestea s-au referit în principal la introducerea planificată a Registrului Electronic Centralizat al Alegătorilor administrat de CEC, reglementarea detaliată a finanțării campaniei electorale, instituirea unui mecanism transparent privind crearea secțiilor de votare de peste hotare, instituirea unei date unice de lansare a campaniei electorale. La fel, OSCE/BIDDO a insistat asupra aplicării unor sancțiuni eficiente concurenților electorali în caz de încălcare a Codului Electoral. S-a făcut referire la necesitatea votării în baza unor acte valabile, în scopul evitării unor posibile abuzuri și limitări. Adițional la cele expuse, OSCE/BIDDO a propus ca secțiile de votare să fie aprovizionate cu echipament și materiale standardizate, inclusiv urne de vot transparente, sigilii de plastic numerotate și plicuri sigure.

Cu referire la implementarea recomandărilor internaționale, Parlamentul Republicii Moldova a stabilit data alegerilor parlamentare respectând atât prevederile legale interne, cât și recomandările internaționale. În pofida acestui fapt, într-o perioadă de mai puțin de un an până la data alegerilor parlamentare, Parlamentul a modificat de trei ori Codul Electoral, în ce privește excluderea condiției obligatorii pentru persoanele care urmau să fie desemnate în funcția de membru în Consiliul Electoral al Circumscripției Electorale (CECE) și BESV de a deține certificate de calificare eliberate de către Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral; excluderea posibilității votării alegătorilor în baza pașapoartelor de tip ex-sovietic; intrarea în vigoare a procedurii de implementare a Registrului de Stat al Alegătorilor și a Listelor electorale întocmite în baza acestui Registru de către CEC. În vederea perfecționării legislației electorale, CEC a emis acte normative privind înregistrarea prealabilă a cetățenilor care vor vota în secțiile de votare din afara țării, de asemenea, a reglementat exhaustiv infrastructura secțiilor de votare.

c. Modificarea cadrului normativ cu caracter electoral

Cadrul normativ al procesului electoral privind desfășurarea Alegerilor Parlamentare din 30 noiembrie 2014 cuprinde în principal Codul Electoral, hotărâri, regulamente și instrucțiuni ale Comisiei Electorale Centrale.

În perioada 28 noiembrie 2010 până la 15 septembrie 2014 Codul Electoral a suferit următoarele modificări:

- Alegătorii au dreptul de a solicita modificarea listelor electorale, de a face contestații împotriva neincluzerii lor în liste sau excluderii sau altor erori comise la înscrierea datelor despre sine în listele electorale, cel târziu în ziua precedentă alegerilor. Alegătorii care au atât viză de domiciliu, cât și viză de reședință pot fi înscriși doar în lista de bază de la locul reședinței.
- Alegătorii care nu au înregistrare la domiciliu sau la reședință vor fi incluși în listele suplimentare, iar votarea în baza actului de identitate provizoriu de tip F-9 și a buletinului de identitate provizoriu s-a interzis.
- În cazul alegerilor parlamentare, candidații nu mai au dreptul la călătorie gratuită cu transportul public.
- Membrii înaintați de către partidele politice reprezentate în Parlament în cadrul BESV și CECE nu trebuie să dețină certificate de calificare eliberate de către Centrul de instruire în urma cursurilor de perfecționare.
- Registrul de Stat al Alegătorilor și Listele electorale întocmite în baza acestui Registru de către CEC, care urmau a fi implementate începând cu anul 2015, au intrat în vigoare la 06.06.2014.

Din cele 9 legi de modificare a Codului Electoral, 4 legi au avut un impact major în sensul schimbării sistemului electoral din cel proporțional în cel mixt, a pragului de reprezentare și procedurii de votare. Totuși, datorită faptului că aceste legi și-au compensat reciproc prevederile contextuale, în final în Codul Electoral s-au instituit următoarele:

- S-a exclus posibilitatea votării în baza pașapoartelor de tip ex-sovietic – modelul anului 1974.
- S-a revenit la sistemul electoral de reprezentare proporțională. Pragul de reprezentare a fost majorat la 6% pentru partide politice, 9% pentru un bloc electoral format din 2 partide și/sau organizații social-politice, 11% pentru un bloc electoral format din 3 și mai multe partide și/sau organizații social-politice.
- În ce privește studenții și elevii cu drept de vot înmatriculați în instituții de învățământ într-o localitate în care nu au înregistrare la domiciliu sau la reședință, s-a stabilit că aceștia pot vota la orice secție de votare deschisă în această localitate, în baza buletinului de identitate cu fișa de însoțire, cu prezentarea carnetului de student/elev al instituției de învățământ din localitatea respectivă și cu completarea/depunerea unei declarații pe proprie răspundere privind abținerea de la votarea multiplă.

Totodată, în perioada de la Alegerile Parlamentare Anticipate din noiembrie 2010 a fost adoptată Legea nr. 133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal, care a introdus mai multe rigori în privința accesului publicului la datele cu caracter personal din documentele electorale. La fel, prin adoptarea Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 245 din 2 decembrie 2011 și a Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 53 din 29 martie 2013 au fost introduse modificări în Codul penal art.181¹ și astfel au fost incriminate acțiunile ce țin de coruperea alegătorilor precum și au

fost stabilite tipurile de bunuri care pot sau nu pot fi transmise alegătorilor în campaniile electorale.

Totodată, CEC a elaborat 8 acte normative, prin care în principal a reglementat procedura de înregistrare prealabilă a cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot aflați în străinătate, modul de utilizare a aplicației „Lista electorală”, Regulamentul cu privire la Registrul funcționarilor electorali, evidența contabilă a cheltuielilor pentru organizarea și desfășurarea alegerilor, particularitățile înregistrării blocurilor electorale pentru alegerile parlamentare, infrastructura secției de votare.

d. Bugetul de Stat pentru anul electoral 2014

Conform Legii Bugetului de Stat pentru anul 2014, suma aprobată a veniturilor constituie 27220315.1 mii lei, iar cea a cheltuielilor 29784044.2 mii lei. Deficitul bugetar este de 2563729.1 mii lei. Comparativ cu anul 2013, care nu a fost un an electoral, deficitul bugetar a crescut cu 26.40% sau cu 676759,2 mii lei, constituind suma de 1886969,9 mii lei. În același timp, la capitolul venituri se atestă o mărire a bugetului cu 17.31%, sau cu 4712488,4 mii lei, și o sporire a cheltuielilor cu 18.09%, sau cu 5389247,6 mii lei.

e. Bugetul Comisiei Electorale pentru Campania Electorală 2014

Conform Hotărârii Guvernului Nr. 2120 din 3 septembrie 2013 cu privire la aprobarea devizelor de cheltuieli pentru anul 2014, a fost aprobat devizul de cheltuieli destinat Comisiei Electorale Centrale pentru organizarea și desfășurarea Alegerilor Parlamentare din 2014 în valoare de 52001,13 mii lei. Totodată, 5709,30 mii lei sunt prevăzuți pentru funcționarea consiliilor electorale de nivelul doi, iar 30855,66 mii lei pentru birourile electorale ale secțiilor de votare. Pentru birourile electorale ale secțiilor de votare din afara țării au fost alocate 4665,08 mii lei. Potrivit Legii Bugetului de Stat pe anul 2010 nr. 133-XVIII din 23 decembrie 2009, devizul de cheltuieli alocat Comisiei Electorale Centrale pentru Alegerile Parlamentare din 2010 a fost de 40285,3 mii lei.

f. Prestația Comisiei Electorale Centrale

De la începutul perioadei electorale, CEC și-a realizat pozitiv atribuțiile legale. Astfel, în termen legal, a degrevat de atribuțiile de serviciu de la locul de muncă permanent și a convocat membrii care nu activează permanent în Comisia Electorală Centrală; a repartizat atribuțiile între membrii Comisiei Electorale Centrale în perioada electorală; a publicat lista partidelor și altor organizații social-politice cu dreptul de a participa la Alegerile Parlamentare din 30 noiembrie 2014 și a aprobat Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a Alegerilor Parlamentului Republicii Moldova din data de 30 noiembrie 2014.

g. Calendar electoral

În baza Hotărârii CEC nr. 2668 din 19 septembrie 2014 a fost aprobat Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a Alegerilor Parlamentare din 30 noiembrie 2014. Potrivit CEC, Programul calendaristic este întocmit conform prevederilor Codului Electoral. Totuși, efortul de monitorizare Promo-LEX constată interpretarea neuniformă a anumitor termene din Programul Calendaristic. În aceste sens considerăm că urmează a fi revăzute următoarele termene:

1. În p. 7 al Programului calendaristic este indicat că „până la 10 octombrie 2014, inclusiv”, trebuie adusă la cunoștință publică componența și sediul CECE de nivelul II și a modului de contactare pentru relații. Așa cum termenul limită de constituire a CECE este data de 10 octombrie 2014, inclusiv, iar termenul privind aducerea la cunoștința publică a

componentei și sediului CECE și a modului de contactare pentru relații este de 4 zile de la data constituirii CECE, conform art. 27 alin.8 Cod Electoral, considerăm că, termenul corect ar fi „până la 14 octombrie 2014, inclusiv”.

2. În p. 36 al Programului calendaristic se afirmă că „până la 10 octombrie 2014, inclusiv”, CEC urmează să stabilească numărul de persoane de încredere ale concurenților electorali. Așa cum după înregistrarea concurenților electorali, aceștia, conform art. 45 alin. (1) Cod Electoral, pot să-și selecteze numărul de persoane de încredere și ținând cont că termenul de depunere a documentelor pentru înregistrarea candidaților este 3 octombrie 2014, considerăm că, termenul corect ar fi „2 octombrie 2014”, și anume termenul de până la începerea depunerii documentelor pentru înregistrarea candidaților.
3. În p. 38 al Programului calendaristic se afirmă că, „în termen de 3 zile de la data înregistrării concurentului electoral”, responsabilii „CECE și DMA”, urmează să stabilească minimul de locuri de afișaj electoral și minimul de localuri pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii, cu afișarea imediată și aducerea la cunoștința publică a deciziilor (dispozițiilor) respective. În temeiul art. 47 alin.7 Cod Electoral, responsabile de stabilirea minimului de locuri de afișaj electoral și minimului de localuri pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii sunt „APL” care sunt obligate în „termen de 3 zile de la data începerii perioadei electorale” să realizeze aceste acțiuni.
4. În p. 57 al Programului calendaristic este indicat că, „până la 30 octombrie” CEC va aproba modelele documentelor electorale. Conform prevederilor legale, unele documente electorale, cum ar fi legitimațiile, ecusoanele pentru observatori, candidați, persoane de încredere, se eliberează în termene restrânse și sunt necesare acestor participanți în vederea exercitării drepturilor lor cu mult mai înainte de data de 30 octombrie. Considerăm că, o formulare corectă a termenului privind elaborarea documentelor electorale ar fi „până la data eliberării/distribuirii documentelor electorale”.
5. În p. 59 al Programului calendaristic se afirmă că, „nu mai târziu de 7 zile înainte de ziua alegerilor”, este posibilă depunerea cererilor privind acreditarea în calitate de observator. Conform p.10 al Regulamentului CEC privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora, termenul-limită de depunere a cererilor privind acreditarea în calitate de observator este de „5 zile până la ziua alegerilor”.
6. În p. 63 al Programului calendaristic este indicat că, „până la 28 noiembrie inclusiv” se depune la CEC Raportul de bilanț privind monitorizarea modului de reflectare a campaniei electorale de către radiodifuzorii naționali. În conformitate cu art. 64¹ alin.12 Cod Electoral, Raportul de bilanț privind monitorizarea modului de reflectare a campaniei electorale de către radiodifuzorii naționali se depune la CEC cu 2 zile înainte de alegeri, respectiv, „până la 27 noiembrie inclusiv”.

h. Organele electorale ale Republicii Moldova din partea stângă a Nistrului

În scrutinele precedente constituirea organelor electorale în regiunea transnistreană a Republicii Moldova întâmpina dificultăți din cauza imperfecțiunii legislației. În conformitate cu art. 27 alin. 4 Cod Electoral și art. 29 alin. 11 Cod Electoral în redacția din 2010, un anumit număr de membri ai CECE și BESV urmau a fi propuși obligatoriu de către diferite autorități publice (judecătorie, consiliu local, Adunarea Populară a Găgăuziei). În situația în care aceste autorități publice nu propuneau aceste candidaturi, era imposibil de constituit CECE și BESV.

În prezent, prin modificările introduse la art. 27 alin. 4 și art. 29 alin. 11 al Codului Electoral, în cazul insuficienței de membri, numărul rămas se completează pentru CECE de către CEC

din Registrul Funcționarilor Electorali, pentru BESV de către CECE la propunerea CEC, din Registrul funcționarilor electorali.

i. Observatorii naționali și internaționali

Până la 24 septembrie 2014 au fost înaintate Comisiei Electorale Centrale demersuri cu privire la acreditarea observatorilor naționali în vederea monitorizării Alegerilor Parlamentare din 30 noiembrie 2014 din partea Asociației obștești „Centrul Național Împotriva Corupției Abuzurilor și pentru Drepturile Omului” și Asociației Obștești „Promo-LEX”. CEC a acreditat 56 de observatori, dintre care 55 sunt de la Asociația Promo-LEX. Până la 24 septembrie 2014 observatorii nu au recepționat legitimațiile care confirmă statutul de observator. În acest sens, au fost constatate cazuri izolate în care observatorii au avut acces limitat la informații cu caracter electoral din partea unor partide politice.

j. Prestația APL

Potrivit art. 47 alin.7 Cod Electoral, autoritățile administrației publice locale sunt obligate ca, în termen de 3 zile de la data începerii perioadei electorale, să stabilească și să garanteze un minim de locuri speciale de afișaj electoral, un minim de localuri pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii, afișând imediat deciziile (dispozițiile) respective la sediul acestor autorități.

În cel puțin 17 localități, observatorii au indicat că decizia în cauză n-a fost adoptată în termenele prescrise de lege.

k. Activitatea potențialilor concurenți electorali

Conform art. 47 alin.3 Cod Electoral, în perioada electorală, agitația electorală se permite din momentul înregistrării candidaților de către CEC. Astfel, p. 4 (1) al Regulamentului CEC privind finanțarea campaniilor electorale și a partidelor politice prevede că concurentul electoral este în drept să desfășoare activități de agitație electorală, doar din mijloacele financiare virate pe un cont bancar cu mențiunea „Fond electoral”.

Pentru perioada raportată, observatorii Promo-LEX au identificat în cel puțin 11 localități afișaj cu conotație electorală de proporții mari (billboard) în favoarea concurenților electorali: PDM – cel puțin 16 cazuri, PSRM – 5, PLDM – 3, PL – 1 și a cetățeanului Renato Usatîi – 12. Afișaj electoral de proporții mici a fost depistat în cel puțin 8 localități. În cel puțin 6 localități mostrele având atribuție la PDM, în 2 - la cetățeanul Renato Usatîi și în câte o localitate la MPA Forța Poporului.

Pentru alcătuirea listei electorale PDM și-a propus organizarea de alegeri directe ale candidaților de către cetățenii Republicii Moldova indiferent de apartenența lor politică. Evenimentul respectiv este preconizat să se desfășoare la toate sediile PDM la data de 28 septembrie. Observatorii raportează că în raionul Drochia pentru aceasta fiecărui primar PDM i s-a pus sarcina de a asigura prezența a câte 20-30 de alegători pentru a participa la votare. La Edineț, Dondușeni, Ocnîța, Drochia, Soroca aceeași misiune a fost dată fiecărui funcționar poștal. La Orhei în această acțiune sunt implicați asistenții sociali.

De asemenea, la Orhei, în legătură cu evenimentul PDM de alcătuire a listei, au fost depistate pliante de defăimare a liderilor PDM din raion.

PLDM a organizat mitinguri cu conotație electorală la Chișinău la data de 7 septembrie 2014 iar PSRM a desfășurat mitinguri la 14 septembrie 2014 la Chișinău iar la 18 septembrie 2014 la Bălți.

La 21 septembrie 2014 în or. Râșcani a fost desfășurat un concert cu caracter electoral în favoarea cetățeanului Renato Usatfi.

În cel puțin 6 raioane observatorii Promo-LEX au raportat distribuirea de pliante favorabile PDM de către Î.S. „Poșta Moldovei”. Serviciul este prestat în baza contractului dintre ÎS „Poșta Moldovei” și PDM, costul serviciilor fiind de 250012.50 lei.

l. Sesizări depuse la CEC

La 10 septembrie 2014 PCRM a depus o sesizare solicitând examinarea acțiunilor PLDM privind desfășurarea în Piața Marii Adunări Naționale a acțiunii „PLDM pentru Europa”. PCRM consideră că la acel eveniment PLDM a încălcat prevederile legale în ce privește agitația electorală, agitația electorală fiind admisă numai după înregistrarea concurentului electoral la organul electoral. Un răspuns, conform paginii electronice a CEC, nu există.

La 5 septembrie 2014 PCRM a depus o sesizare către CEC, solicitând examinarea acțiunilor privind turneele realizate de către liderii PDM, împreună cu deputați și miniștri, prin localitățile din Republica Moldova, în vederea mediatizării campaniei de formare a listei de candidați PDM de către alegători. PCRM consideră că PDM a încălcat prevederile legale în ce privește agitația electorală, agitația electorală fiind admisă numai după înregistrarea concurentului electoral la organul electoral și nu se permite utilizarea resurselor publice (administrative) în campaniile electorale. La 11 septembrie 2014 CEC a remis un răspuns prin care a informat PCRM că fiecare partid are dreptul să își desemneze candidații în modul stabilit de Statutul său. În ceea ce privește colectarea datelor cu caracter personal, CEC a informat PCRM despre faptul că autoritatea în domeniu este CPDCP.

La 12 septembrie 2014 PCRM a depus o sesizare către CEC solicitând investigarea/examinarea și luarea măsurilor corespunzătoare privind zvonurile din mass-media cu privire la faptul că ÎS „Poșta Moldovei”, la indicația administrației, distribuie în mod gratuit materiale electorale ale PDM. Un răspuns, conform paginii electronice a CEC, nu există.

La 11 septembrie 2014, Inspectoratul de Poliție Botanica a depus o cerere către CEC prin care a solicitat să se pronunțe asupra faptului dacă afișele cu inscripția A. Beliski, ce ar aparține Partidului Socialiștilor ar constitui afișaj politic. Un răspuns, conform paginii electronice a CEC, nu există.

La 8 septembrie 2014 Departamentul Situații Excepționale a depus o cerere prin care a solicitat CEC să se pronunțe asupra pliantului de prevenire a situațiilor excepționale în Moldova. În una din fotografiile apare și Vlad Filat, iar ca rezultat instituția a fost acuzată că ar fi desfășurat campanie în favoarea unui potențial candidat. Un răspuns, conform paginii electronice a CEC, nu există.

La 2 septembrie 2014 Inspectoratul Național de Patrulare a depus o interpelare prin care a solicitat explicații de la CEC, dacă afișajul de pe un automobil cu denumirea MPA ar constitui afișaj electoral. CEC a afirmat că amplasarea acestui afișaj nu contravine Codului Electoral, deoarece partidele politice pot să difuzeze liber prin orice mijloace pe care le au informațiile despre programul, activitățile acestora.

m. Mass-media locală și regională

În cel puțin 8 ziare din 7 localități au fost depistate materiale ce favorizează ori defăimează partide politice. În cel puțin 6 cazuri au fost depistate materiale în favoarea PDM, în 5 cazuri – în favoarea PLDM, într-un caz – pentru PLR. În 3 ziare locale au apărut materiale pozitive despre cetățeanul Renato Usatfi.

Observatorii au raportat 2 cazuri de derulare a emisiunilor în avantajul PDM și PLDM la 2 posturi TV locale („Drochia TV” și „Studio L din Căușeni”). Televiziunea din regiunea de est „Pervyi Respublikanskii” a difuzat materiale favorabile PSRM.

V. FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE ÎN CAMPANIA ELECTORALĂ

a. Cadrul normativ privitor la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale

La 17 iulie 2014, Parlamentul a votat, în primă lectură, proiectul de lege privind finanțarea partidelor și a campaniilor electorale. Modificările care vizează Campania Electorală se referă la micșorarea plăfoanelor finanțării Concurenților Electorali. Astfel, cuantumul maxim de finanțare este de 20 de salarii medii pe economie pentru o persoană fizică și 40 de salarii medii pentru o persoană juridică. La momentul actual, conform Codului Electoral, aceste plăfoane constituie 50 de salarii medii pentru o persoană fizică și, respectiv, 100 de salarii medii pentru o persoană juridică. De asemenea, se prevede introducerea unui nou mecanism de raportare a concurenților electorali și măsuri sporite de sancționare în caz de nerespectare a normelor legale.

b. Pregătirea financiară a partidelor pentru campania electorală

Observatorii Promo-LEX au identificat cel puțin 245 de sedii ale partidelor în 32 de centre raionale, municipiile Chișinău, Bălți și Comrat. Din cele 245 de sedii, PDM utilizează 38 de sedii, PLDM – 37, PL – 34, PCRM – 34, PSRM – 21, PLR – 18, Partidul Popular Republican – 9, Partidul „Parus” (neînregistrat de către Ministerul Justiției) - 9, Partidul „Renaștere” - 8, PAD – 6, PPCD – 4, Partidul Popular Democrat – 4, Partidul „Mișcarea Populară Antimafie” – 3, Partidul Socialist din Moldova – 3, Partidul „Mișcarea Social Politică Ravnopravie”, Partidul Forța Poporului, PNL, Partidul Popular din Moldova, Partidul Conservator – câte 2, și Partidul Noua Opțiune Istorică, Partidul Legii și dreptății, Partidul Agrar, Partidul Regiunilor, Partidul Popular Socialist, Partidul Verde Ecologist, Partidul Politic pentru unirea Moldovei – toate câte un sediu.

c. Personal angajat de către partid

În urma constatărilor, observatorii Promo-LEX au identificat că cel puțin câte un angajat într-un raion au: PCRM în cel puțin 17 raioane, PLDM în cel puțin 18 raioane, PL în cel puțin 8 raioane, PDM în cel puțin 19 raioane, PSRM în cel puțin 10 raioane.

VI. RECOMANDĂRI

1. Revizuirea Programului calendaristic în conformitate cu prevederile legislației electorale;
2. Eficientizarea mecanismului de control al finanțării campaniei electorale;
3. Organizarea campaniilor de mediatizare și testare a Registrului de Stat al Alegătorilor la scară națională, înainte de implementarea deplină a sistemului;
4. Respectarea termenului de un an înainte de alegeri, recomandat de Comisia Europeană pentru democrație prin drept, în timpul căruia autorităților li se recomandă să nu implementeze modificări la legislația electorală;
5. Interpretarea legală a noțiunilor și a termenelor din Codul Electoral cu privire la startul campaniei electorale și a agitației electorale.